

INO PASARÁN!

80 godina Internacionalnih Brigada

¡NO PASARÁN!

80 godina Internacionalnih Brigada

19 - 24. oktobar 2016. // Jugoslovenska Kinoteka // Dom kulture Studentski grad

Udruženje
Španski borci
1936-1939

SADRŽAJ

05	80 GODINA INTERNACIONALNIH BRIGADA	
10	PROGRAM	
15	IZLOŽBE	
20	FILMSKI PROGRAM	
22	O FILMOVIMA	
30	DEBATE	
32	BELEŠKE O UČESNICIMA	
	INICIJATIVA ZA OSLIKAVANJE MURALA POVODOM OBELEŽAVANJA OSAMDESETOGODIŠNJICE OSNIVANJA INTERNACIONALNIH BRIGADA	
39		
	RADNA SKICA ZA OSLIKAVANJE MURALA	
	FLAMENKO, REČ SAOSEĆANJA I POBUNE	26
	RECITAL LUCÍA SÓCAM	03

80 GODINA INTERNACIONALNIH BRIGADA

Ove godine navršilo se osamdeset godina od početka Španskog građanskog rata, a 22. oktobra navršava se isto toliko godina od osnivanja Internacionalnih brigada. Španski rat bio je prolog, uvod u Drugi svetski rat; u Španiji su se tada, po prvi put, direktno sukobili međunarodni (i nacionalni španski) fašizam i snage koje će u otporu planetarnom projektu fašističke dominacije, uz svu ideološku raznolikost, poneti ime snaga antifašizma i(li) demokratije. U odbrani Španske republike učestvovalo je 35.000-40.000 interbrigadista-dobrovoljaca slobode iz više od pedeset zemalja. U tom, istorijski jedinstvenom pokretu međunarodne solidarnosti našlo se preko 1750 dobrovoljaca (prema Avgustu Lešniku i Hervé Lemesle-u, bilo ih je 1912) iz tadašnje Jugoslavije. Ta bitka je u Španiji tada izgubljena, Španija je završila u diktaturi koja je potrajala gotovo 40 godina, a svet je, ni 23 godine po okončanju Prevog svetskog rata, doživeo novi veliki svetski sukob.

Nije prošlo ni pola godine od sloma Španske republike, a fašizam je krenuo u novu, smrtonosnu avanturu, u novi veliki rat koji je doneo svetu nezamisliva ljudska stradanja i materijalna razaranja da bi, tek šest godina posle, i fašizam bio slomljen zajedničkim naporom svetske antifašističke koalicije čiji su integralni deo bili pokreti otpora u okupiranim zemljama, među kojima je istaknuto mesto izbio narodnooslobodilački pokret naroda Jugoslavije.

Jugoslovenski dobrovoljci, naši Španci, platili su visoku cenu za svoju privrženost slobodi. Više od polovine onih koji su u Španiji započeli svoje ratovanje za slobodu nije doživelo pobjedu protiv fašizma: najbrojniji među njima su oni koji su pali braneći Špansku republiku. Neki od onih koji su početkom 1939. prešli Pirineje, nastavili su borbu u francuskom pokretu otpora, među njima i Ljubo Ilić, Vlajko Begović, Guido Nonweiler, Savo Čiprovac, Lazar Udovički, Lazar Latinović i Dimitrije Koturović, legendarni major Kot, heroj francuskog pokreta otpora čije ime nosi jedna ulica u Marseju. Ima nažalost i onih koji su završili u nacističkim logorima smrti, a od 250 španskih boraca koji su učestvovali u narodnooslobodilačkom ratu, njih polovina nije doživela pobjedu nad fašizmom, a svaki četvrti je proglašen za narodnog heroja. Na čelu završnih operacija za oslobođenje zemlje, kao komandanti armija, nalazili su se: Koča Popović, Peko Dapčević, Kosta Nađ i Petar Drapšin, sva četvorica španski borci.

Za mnoge dobrovoljce, kako iz Jugoslavije, tako i iz drugih delova sveta, može se reći da su, uzimajući u obzir podatke iz njihovih ličnih biografija, doživeli poraze, ne samo u Španiji, već i u svojim matičnim zemljama posle Drugog svetskog, u staljinističkim čistkama i makartijevskim progonima iznova podeljenog sveta. Pa ipak, Gregorio Moran ima pravo kada kaže da su borci internacionalnih brigada "pobednici svih poraza". Zašto? Pa zato što su ušli u istoriju i kolektivno (među)narodno pamćenje kao simboli bezostatnog žrtvovanja za svoje i, istovremeno, univerzalne

ljudske ideale i vrednosti. A kako ti ideali: sloboda, socijalna jednakost i bratstvo među ljudima i narodima, ni danas, 80 godina posle španske avanture, nisu dosegnuti, sećanje na to vreme i njegove aktere ima i u današnjem svetu, kojim dominira dogma neoliberalizma, osvešćujuću i mobilizacijsku vrednost. Pre nekoliko meseci, upravo u Madridu, Janis Varufakis je pozvao na "formiranje novih internacionalnih brigada" u borbi za jednu novu, uistinu demokratsku Evropu. Reč je, naravno, o reafirmaciji ideje međunarodne solidarnosti, kao suštinskoj potrebi i ključnom sastojku koji moraju da poseduju pokreti u današnjim socijalnim i političkim bitkama ako žele da optimizuju svoje šanse za uspeh; te bitke moraju da se vode simultano, na nacionalnom, regionalnom i globalnom planu, nikako odvojeno, jer, svet u kojem mi danas živimo „uspešno“ odoleva opasnosti novog globalnog oružanog sukoba poput onog koji je proizveo fašizam, ali su socijalno-ekonomske nejednakosti, netolerancija, sukobi i nasilje na raznim tačkama planete deo svakodnevne istorije čovečanstva i danas, sedamdeset godina posle vojnog slamanja fašizma. Neprevladani problemi i protivrečnosti preraštaju u ratove lokalnog i regionalnog karaktera sa sve vidljivijim i opasnijim globalnim implikacijama. Na tragu redukcionističkog, pseudo-kritičkog i negacionističkog čitanja, odnosno novog ispisivanja istorije, i sudbine pokreta koji su došli na vlast na talasu pobjede nad fašizmom i u antikolonijalnoj revoluciji, stigmatizovana je ideja radikalnog preustrojstva sistema zasnovanog na socijalnim i ekonomskim nejednakostima, sa egoizmom i profitom kao pogonskim gorivom, jer se taj sistem želi predstaviti kao uslov i modus sveukupnog napretka. Građani trpe posledice politike koja od njih zahteva nova lišavanja, smanjivanje i ukidanje socijalne funkcije države, „liberalizovanje“ radnog zakonodavstva, produženje vremena rada i smanjivanje zarada... a zauzvrat im se obećava da će to sve, u jednoj neodređenoj budućnosti dati dobre rezultate. Na delu je uklanjanje demokratije iz ekonomije sa jedne, i merkantilizacija politike, sa druge strane. Shodno tome, važne odluke se izmeštaju iz ionako

suženih nacionalnih i nadnacionalnih institucija čime se smanjuje i prazni njihov demokratski kapacitet, a legitimitet postaje sve upitniji.

Neoliberalni model, u inače neravnopravnoj globalizovanoj ekonomskoj i finansijskoj utakmici, u bespoštednoj trci za što bržim i većim profitom doveo je do svetske ekonomske krize koju prati enormni porast nejednakosti među državama, regijama i, pre svega, među građanima.

U tom smislu, pogled usmeren prema događajima iz prošlosti, pomaže da ne samo bolje i potpunije razumemo prošla zbivanja, već i da tačnije identifikujemo i bolje razumemo sadašnje konflikte, budući da oni u sebi nose dimenziju onoga što se može imenovati i kao još u nama živeća, neprevladana prošlost. Jednom rečju, samo u tom (dijalektičkom) suočavanju prošlosti i sadašnjosti, u neprestanom pomeranju, izmeni perspektive, dolazimo u poziciju da iz prošlosti bolje razumevamo sadašnjost, kao i da iz perspektive sadašnjosti bolje razumevamo i tumačimo prošlost.

Kada je o Španskom građanskom ratu reč, pored nesporne činjenice da se tu radilo o prvom oružanom otporu fašizmu, nikako se, u prilici kao što ova, ne bi smela da potisne, gurne u drugi plan ili sasvim zaobiđe – kako se to danas na raznim stranama čini, pa čak i od nekih koji navodno baštine tu borbu i njene ideale - rasprava o socijalnom sadržaju i aspiracijama branilaca Republike i boraca protiv fašizma. Za mnoge od njegovih učesnika, Španski građanski rat bio je dugo snevani „juriš na nebo“, „španska praskozorja“ (Nikoliš) su za mnoge španske i „inostrane“ borce, značila da se oni u Španiji ne bore samo protiv fašizma, već i za uspostavljanje jednog radikalno drugačijeg, pravednijeg društva, utemeljenog na socijalnoj jednakosti i solidarnosti, a ne na profitu i eksploataciji. Bez te dimenzije teško bi bilo objasniti veličinu i širinu međunarodne solidarnosti u odbrani Španske Republike.

Sve su to razlozi, a ima ih još, zbog kojih Udruženje Španski borci 1936-1939 smatra društveno važnim da se obeleži ova svetski značajna godišnjica; stoga se njeno obeležavanje ne može niti sme da svede samo na komemorativno odavanje priznanja jugoslovenskim dobrovoljcima i njihovim saborcima iz sveta. Čuvati živim sećanje na međunarodnu solidarnost i učešće jugoslovenskih dobrovoljaca u odbrani Španske republike znači ukazivati na tačke dodira, kontinuiteta između ondašnjih i današnjih borbi, ili drugačije rečeno, stavljati u prvi plan pitanja koja se tiču naše sadašnjosti, a koja su bila na dnevnom redu i pre osamdeset godina.

To je inspirativna i sadržinska osnova ovog Programa koji realizujemo u saradnji sa Jugoslovenskom kinotekom, Institutom Servantes, Udruženjem Arhiv rata iznanstva-AGE iz Madrida, Nacionalnim arhivom Katalonije, uz veliku i svakovrsnu podršku fondacije Roza Luksemburg bez koje ovaj projekat, u ovim dimenzijama, jednostavno ne bi bio moguć.

*Milo Petrović,
Predsednik udruženja Španski borci 1936-1939*

PROGRAM

SREDA, 19. OKTOBAR

Jugoslovenska kinoteka, Uzun Mirkova 1

Otvaranje manifestacije

19.00 - "Deca rata", otvaranje izložbe

Govore:

Milo Petrović, predsednik udruženja

Dolores Cabra, generalna sekretarka Udruženja Arhiv rata i izgnanstva

Josep Fernández Trabal, direktor Odeljenja istorijskih fondova

Wenke Christoph, rukovodilac Kancelarija za jugoistočnu

Evropu Rosa-Luxemburg-Stiftung

Horkestar

19.30 - Koktel

20.00 - Otvaranje filmske smotre

Dokumentarni filmovi iz arhiva Katalonske Kinoteke, 60', 1937.

Pre projekcije prvog filma govoriće:

Marjan Vujović, Upravnik Muzeja Jugoslovenske kinoteke

Enrique Camacho García, direktor Instituta Servantes,

Ivan Mandić, u ime Udruženja Španski borci 1936-1939

ČETVRTAK, 20. OKTOBAR

Jugoslovenska kinoteka, Uzun Mirkova 1

17.00 - Film (velika sala):

"Građanin Negrín" (Ciudadano Negrín), dokumentarac, Imanol Uribe, Carlos Álvarez y Sigfrid Monleón, 85', 2010.

Projekciji će prisustvovati Carmen Negrín, unuka Juana Negrína, poslednjeg predsednika vlade Republike.

19.00 - Film (mala sala):

"Rasa" (Raza), José Luis Sáenz de Heredia, 103', 1942.

18.45 - "Nedelja Španije, Decembar '76, SKC, Beograd, Jugoslavija. Beše nekad", otvaranje izložbe

Govori: **Milo Petrović**, predsednik udruženja

19.00 - Tribina (velika sala):

Internacionalne brigada u Španskom građanskom ratu i međunarodna solidarnost danas

Govore:

Carmen Negrín, počasna predsednica fondacije Juan Negrín

Josep Cruanyes, pravnik i istoričar

Dolores Cabra, generalna sekretarka Udruženja Arhiv rata i izgnanstva

Josep Fernández Trabal, direktor Odeljenja istorijskih fondova Nacionalnog arhiva Katalonije

Francisco Montenegro, istraživač na Univerzitetu Complutense u Madridu

Vjeran Pavlaković, istoričar

Vladan Vukliš, istoričar i arhivista

Razgovor pokreće i vodi:

Olga Manojlović Pintar, istoričarka

21.30 - Film (mala sala):

"Crni hleb" (Pan negro / Pa negra), Agusti Villalonga, 108', 2010.

PETAK, 21. OKTOBAR

Jugoslovenska kinoteka, Uzun Mirkova 1

12.00 - Tribina (multimedijalna sala):

Jugoslovenski "Španci" okom kamere

Govore:

Milanka Todić, profesorka Fakulteta primenjenih umetnosti u Beogradu

Boris Begović, profesor Pravnog fakulteta u Beogradu, sin Vlajka Begovića, interbrigadiste u Španskom građanskom ratu i potonjeg pripadnika Francuskog pokreta otpora

Veljko Đurović, snimatelj/reporter sa ratnih poprišta

Emilio Morenatti, višestruko nagrađivan španski fotoreporter
Asocijated Prensa

Razgovor pokreće i vodi:

Una Čolić, kustos Jugoslovenske kinoteke.

17.00 - Film (velika sala):

"Od tvog prozora do mog" (De tu ventana a la mía), Paola Ortiz, 98', 2011.

19.00 - Film (mala sala):

"Septembar 1975." (Septiembre 1975), Alfonso Dufour, 63,28', 2009.

19.00 - Tribina (velika sala):

Kuda ide Španija. Prema novoj tranziciji?

Govore:

Josep Cruanyes,

Miguel Ángel Moratinos,

Pablo Sánchez León,

Francisco Montenegro, istraživač na Univerzitetu

Razgovor pokreće i vodi:

Milo Petrović, predsednik udruženja Španski borci 1936-1939

21.30 Film (mala sala):

"Učiteljice Republike" (Las Maestras de la República), Pilar Perez Solano, 65', 2013.

SUBOTA, 22. OKTOBAR

Ulica Internacionalnih Brigada kod Karađorđevog parka

12.00 - Polaganje cveća na spomenik *Internacionalnim brigadama*

Jugoslovenska kinoteka, Uzun Mirkova 1

17.00 - Film (velika sala):

"Reprint Čede Kapora", Almir Berkovac, 45', 2014.

20.00 - Završno veče (velika sala)

No Pasaran 80 godina internacionalnih brigada

Video poruka Marcos Ane, borca Republike

Kratka obraćanja predsednika Udruženja i gostiju iz Španije

Dokumentarni video esej, autor Ivan Mandić

Umetnički program uz učešće jugoslovenskih i španskih umetnika:

Jésus Pérez Romero, flamenko

Samuel Gutiérrez Ortega, gitara

Milica Šerbedžija, kantautorka

Rade Šerbedžija, kantautor

Lucía Sócam, kantautorka

NEDELJA, 23. OKTOBAR

Jugoslovenska kinoteka, Kosovska 11

17.00 - Film

"Život u senci" (Vida en Sombras), Lorenzo Llobet-Gràcia, 90', 1949.

19.00 - Film

"Dijamantski trg" (La plaça del Diamant), Francesc Betriu, 116', 1982.

21.30 - Film

"Slomljeno sećanje" (La mémoire brisée), Jorge Amat, 77', 2015.

Dom Kulture Studentski grad, Bulevar Zorana Đinđića 179

19.00 - Recital flamenka:

Jesús Pérez Romero, kantaor i Samuel Gutiérrez Ortega, gitara

PONEDELJAK, 24. OKTOBAR

Jugoslovenska kinoteka, Kosovska 11

17.00 - Film

"Devetorica, zaboravljeni u pobedi" (La Nueve Los olvidados de la victoria), Alberto Marquardt, 51,51', 2010.

19.00 - Film

"Streljana škola" (La escuela fusilada) - Iñaki Pinedo y Daniel Álvarez, 50', 2006.

21.30 - Film

"Roman Karmen, sineast u službi revolucije" (Roman Karmen, un cinéaste au service de la révolution), Patrick Barberis, 90' 2001.

IZLOŽBE

DECA RATA (LOS NIÑOS DE LA GUERRA)

Izložba sadrži (dečje) crteže, fotografije, pisma, članke/tekstove i video dokumentaciju o sudbini dece, većinski iz Kantabrije i Baskije ali i iz Madrida, Valensije i Barselone, njih oko 3000, koje je vlada Španske republike evakuisala početkom 1937. u Sovjetski Savez da bi ih zaštitila od ratnih strahota. Posebnu vrednost izložbi daje činjenica da su njeni neposredni autori upravo ta deca sa čijom nas povešću ona upoznaje. Izložba nam otkriva detalje iz njihovog svakodnevnog života i pokazuje kako se njihova sudbina protokom vremena počinje da menja. Poraz Republike, novi rat i nemogućnost povratka u rodnu zemlju sve do sredine pedesetih obeležiće njihovo odrastanje. Povratak u Španiju izazvaće nove traume pa će mnogi od povratnika ponovo izabrati put izbeglištva i vratiti se u SSSR.

Ipak, solidarnost sa decom, nevinim žrtvama ratnih sukoba najupečatljivija je poruka ove izložbe i jednako je, nažalost, aktuelna kao nekada.

A evo kako danas ta nekadašnja deca, 80 godina posle bilansiraju svoju životnu avanturu:

“Mi, danas ostarela deca iz davnašnjeg rata, proživeli smo jedan život koji nismo slobodno izabrali, ali bio je to naš život i mi smo ga prihvatili; kada se osvrnemo ka prošlosti, sećamo se godina titanske borbe za spas Evrope, starog Kontinenta sa uvek novim i uvek starom slobodom. Ne mislimo da su naši životi bili uzaludni. Može biti da su poslužili nečemu važnom”.

Izložbu je pripremio Arhiv rata i izgnanstva-AGE iz Madrida u saradnji sa Nacionalnim arhivom Katalonije-ANC i fondacijom Nostalgija iz Moskve. Komesar izložbe je Juan Barcelo (Juan Barcelo). Do sada je prikazana u više gradova Španije, Ruske Federacije i drugim državama nastalim, posle raspada SSSR.

NEDELJA ŠPANIJE, DECEMBAR '76, SKC, BEOGRAD, JUGOSLAVIJA. BEŠE NEKAD

20. novembra 1975. zatekao sam se u Parizu. Pošto to beše preinternetsko doba, tek sam sutradan, otvorivši Le Monde saznao šta se tog dana dogodilo. *Neću slaviti ovu smrt* bio je naslov članka Fernanda Arabala, kojim je autor Otvorenog pisma generalu Franku reagovao na smrt dugovečnog diktatora.

Pomislio sam - bio sam tada urednik Tribine u Studentskom kulturnom centru – evo događaja koji zaslužuje da se o njemu progovori. Počeo sam ozbiljnije da pratim šta se događa u Španiji i shvatio da je smrt diktatora bila inicijalna igla za promene u španskom društvu. Odlučio sam da predložim svojim prijateljima i kolegama da tu Španiju u pokretu predstavimo beogradskoj i jugoslovenskoj javnosti. Predlog je prihvaćen. Sada je trebalo obavestiti se bliže o španskim zbivanjima, stupiti u kontakt sa snagama antifrankističkog otpora i organizovati njihov dolazak u Beograd. Jugoslavija u to vreme, jedina pored Meksika, nije

imala diplomatske odnose sa Španijom. Nije bilo druge nego pronaći ljude, poznavaoce i aktere novije španske istorije; samo sam od njih mogao da dobijem konkretna imena i adrese, jer sam znao da moram da odem u Španiju, da vidim, razumem i osetim šta se tamo događa.

Tako sam stigao do španskih boraca, jedne od retkih neupitnih legendi jugoslovenskog socijalizma tog vremena. Upoznao sam Lazara Udovičkog, Vlajka Begovića, Ivu Vejvodu i još neke njihove saborce. Prihvatili su, sa predvidljivim entuzijazmom, da se u Beogradu organizuje Nedelja Španije i dali mi kontakte predstavnika antifrankističkog otpora u Parizu. U proleće 1976. stigao sam ponovo u Pariz i odmah otišao u sedište Međunarodnog komiteta solidarnosti sa Španijom. Tu sam sreo pesnika Makosa Anu koji je u frankističkim zatvorima proveo 23 godine. Markos i njegovi drugovi, naoružani zaraznim optimizmom strpljivo čuvanim tokom četiri duge Frankove decenije, dali su mi kontakte u Španiji u kojoj su opozicione partije još uvek bile zabranjene.

I konačno, stigao sam u Madrid. Potom sam otišao u Barselonu. Utisak je svugde bio isti. Dugo skrivana i snažno održavana čežnja za slobodom izbila je na svetlost dana. Institucije frankizma i njegov represivni aparat postojali su i dalje, ali se njihova efektivna moć smanjivala iz dana u dan. Osvajanje slobode i uspostavljanje demokratskih institucija se nije moglo zaustaviti. O tome su mi svedočili ljudi sa kojima sam razgovarao, na njihovim licima sijala je nada u skori kraj frankizma*.

Brzo i lako sam se dogovorio sa predstavnicima španske političke, intelektualne i umetničke opozicije da dođu u zemlju koja je uvek, zahvaljujući u velikoj meri društvenom statusu i političkom uticaju španskih boraca, bila na strani Španske Republike.

Decembra 1976. stigli su u Beograd, u Studentski kulturni centar predstavnici te nepobeđene Španije. Pamtim reči Markosa Ane:

“I ja vam sada tvrdim da fašizam nije prošao u Španiji; prošla je njegova vojska, prošlo je njegovo oružje, ali nisu prošle njegove ideje”.

Šest dana su trajale debate u kojima su, pored španskih gostiju, učestvovali naši španski borci i drugi poznavaoци španskih prilika. Budućnost Španije, njen demokratski preobražaj, kako ga izvesti, bila je to središna tema svih izlaganja. Sala u kojoj se vodila rasprava bila je puna. Posebno sam zapazio prisustvo španskih boraca, među njima i žena koje su kao lekarske i bolničarke takođe učestvovalе u odbrani Španske Republike. Španija njihove mladosti i njihovih ideala ponovo se uspravila i u tome su videli potvrdu da njihova borba i njihove žrtve nisu bili uzaludne. Bile su tu i čileanske izbeglice, u stvari politički izgnanici koji su, posle krvavog vojnog puča generala Pinočea 1973. kojim je srušena demokratski izabrana vlada Salvadora Aljendea, potražili spas u mnogim zemljama, među njima i Jugoslaviji.

Pored debata imali smo i bogat umetnički program. U okviru filmskog programa prikazana su dela Luisa Bunjuela, Romana Karmena, Vilijema Diterlea, Alena Renea, Hose Marija Bersose, Karlosa Saure...

Ugledni španski pisci i pesnici bili su među nama. Neki od njih, kao Carlos Alvarez, prvi put su dobili mogućnost da izađu iz Španije. Pi de la Serra, katalonski kantautor je predstavio katalonsku i špansku protestnu pesmu koja je bila jedan od najsnažnijih umetničkih izraza otpora frankizmu.

*Rezultati i ograničenja španske tranzicije je danas u Španiji više nego aktuelna tema i ona je predmet velikih debata i kontroverzi.

Milo Petrović

FILMSKI PROGRAM

Retko je koji događaj u burnoj istoriji Dvadesetog veka odjeknuo sa toliko snage i pokrenuo toliko strasti širinom planete kao što je to bio slučaj sa Španskim građanskim ratom. U Španiju su pohrlili novinari, fotoreporteri, pesnici, pisci, sineasti... da bi, svako na svoj način, upoznavali javnost svojih zemalja i celokupnu svetsku javnost o tome šta se tada događalo u Španiji. Neruda, Sesar Valjeho, Malro, Orvel, Hemingvej, Paund, Odn, Erenburg, Kapa i Taro, Ivens, Karmen i toliki drugi ostavili su za sobom zapažena dela uprkos ili, tačnije, upravo zbog svog strastvenog angažovanja za stvar Republike. Sukob fašizma i antifašizma nije ostavljao prostor za nesvrstavanje. I samo špansko društvo je bilo u velikoj meri polarizovano, ali najveća imena španske kulture, sa retkim izuzecima, bili su odlučno na strani Republike: Lorka, Antonio Mačado, Migel Ernandes, Luis Sernuda, Huan Ramon Himenes, Alberti, Pikaso, Miro, Bunjuel...

Zanimljivo je i simptomatično da i danas, osamdeset godina posle, taj događaj i njegovi akteri predstavljaju snažno inspiracijsko izvoriste za nove umetničke prodore, istine i ostvarenja. Klasična filmska ostvarenja koja se bave ovom temom iz bogatog fonda Jugoslovenske kinoteke predstavljaju sastavni deo njenog repertoara i upravo imajući to na umu, mi smo, iz opsežnog filmskog korpusa posvećenog španskom građanskom ratu i njegovim nacionalnim i međunarodnim implikacijama i konsekvencama, izabrali novija i/li u našoj zemlji do sada neprikazivana filmska ostvarenja. Pred publikom će se naći dela nastala u prvoj najoštrijoj, oružanoj fazi sukoba, potom filmovi, napravljeni u Španiji u raznim fazama četiri duge decenije Frankove diktature, zatim dela nastala u postfrankističkoj i demokratskom tranzicijom promenjenoj zemlji i, konačno, filmovi koji nastaju u ovom vremenu u kojem su još uvek prisutni tragovi i ožiljci još ne sasvim prevladane prošlosti zbog čega je tema istorijskog pamćenja i danas važna tačka javnog diskursa i sporenja u savremenoj Španiji.

Vremenski, ovaj ciklus obuhvata period od gotovo osamdeset godina: zahvalni smo Kinoteci Katalonije koja nam je pružila mogućnost da našoj publici prikažemo tri kratka dokumentarna zapisa iz ratnog perioda (dva iz 1937. jedan iz 1938). Posebnu zahvalnost dugujemo Horhe Amatu (Jorge Amat), francuskom autoru španskog porekla, koji nam je omogućio da prikažemo njegov najnoviji film Slomljeno sećanje, snimljen 2015.

O FILMOVIMA

**CRNI HLEB
(PAN NEGRO / PA NEGRE),
AGUSTI VILLALONGA,
108' 2010.**

Reditelj Agustí Villaronga smešta radnju ovog filma, koji predstavlja adaptaciju čuvenog romana *Crni hleb* katalonskog pisca Emili Teixidor-a, u ruralni ambijent Katalonije neposredno po pobedi frankizma. Nosilac ove priče je dečak kroz čije oči gledalac otkriva i prati ovu dramatičnu povest. Viljaronga nas uvodi u dečakov unutrašnji svet i iskustva preko kojih pratimo njegovo sazrevanje ispunjeno besom i razočaranjima koje će ga pretvoriti u jednu destruktivnu i monstruožnu zver.

U *Crnom hlebu* se prepliću jedna ruralna povest, klasna borba, ideološki fanatizmi, etičke protivrečnosti i istovremeno se suočavaju dečja nevinost i interesna izopačenost odraslih.

Autor, za razliku od mnogih koji se bave tematikom građanskog rata i frankizma, umiče banalnosti i konvencionalnosti. Viljarongova perspektiva je uvek originalna i različita, crna i okrutna. Ipak, u poređenju sa njegovim drugim filmovima, *Crni hleb* je njegov najpristupačniji film (ovo je njegov deveti igrani film), ali ne toliko da se iz njega ne izliva nezdrava i uznemirujuća aroma koja karakteriše njegovo ukupno filmsko delo.

**RASA (RAZA),
JOSÉ LUIS SÁENZ DE HEREDIA,
103', 1942.**

Raza, takođe poznat pod nazivom *Duh jedne rase* (*Espíritu de una raza*), prerađena verzija 1950, ima kao svoj literarni predložak delo koje je pod istoimenim naslovom objavio Jaime (Hajme) de Andrade što je u stvari bio pseudonim Fransiska Franka. *Rasa* pretenduje da pokaže duh požrtvovanosti i valjanost koje odlikuje biće Španca i koji se u celosti oslanja sa nacionalkatolicizam koji je predstavljao temeljnu ideološku podlogu novog režima uspostavljenog posle građanskog rata. Okosnica priče je sudbina tri brata za vreme građanskog rata.

**OD TVOG PROZORA DO MOG
(DE TU VENTANA A LA MÍA),
PAOLA ORTIZ,
98', 2011.**

Prvi igrani film Paole Ortiz, dobitnice više nacionalnih nagrada Goja.

Tri žene (*Violeta*, *Ines*, *Luisa*), različitih dobi i u različitim epohama (1923, 1941, 1975), sve tri poražene u ljubavi, suočavaju se sa životnim

izazovima u jednom zatvorenom i neprijateljskom okruženju. Ne mogavši da slobodno izaberu svoje puteve, primorane su da žive živote satkane od snova, zamišljanja, sećanja ispred svojih prozora.

**ŽIVOT U SENCI
(VIDA EN SOMBRAS),
LORENZO LLOBET-GRÀCIA,
90', 1949.**

Život u senci je malo poznati španski film, snimljen je u vreme Frankove vladavine, između 1947. i 1948, smeo, pravi mali dragulj koji je prošao kroz mnoge neprijatnosti, jedan je od onih takozvanih „prokletih filmova“ koji nikada nisu smeli da budu snimljeni.

Scenarij su napisali sam reditelj i Victorio Aguado. Radnja se odvija tokom četiri decenije, a glavni junak je dete koje pošto otkrije svoju ljubav prema filmu, odlučuje da profesionalno sledi svoju strast ali životne nevolje čine to nemogućim, sve dok ga jedan prijatelj iz detinjstva gotovo ne natera da vidi Hičkokovu *Rebeku* što mu vraća želju za snimanjem filmova.

Kako film nije sledio službeni okvir koji je karakterisao španski film četrdesetih godina prošlog veka, prvi put je izašao pred publiku tek 18. maja 1953. godine, ali samo u bioskopima druge kategorije u Barseloni i Madridu.

Postojale su samo dve kopije na 16 mm. Film je konačno predstavljen publici, ovoga puta bez ikakvih restrikcija, i doživeo veliki uspeh kod kritike 1983.

**UČITELJICE REPUBLIKE
(LAS MAESTRAS DE
LA REPÚBLICA),
PILAR PEREZ SOLANO,
65', 2013.**

Ovo je priča o hrabrim i angažovanim ženama koje su učestvovala u osvajanju prava žena i modernizovanju obrazovanja, zasnovanog na principima javne i demokratske škole.

U ovom dokumentarnom filmu upoznajemo jednu učiteljicu iz tog doba i snimke iz neobjavljenih arhiva, potom putem svedočenja istraživača i srodnika u prilici smo da više i bolje saznamo o jednom istorijskom trenutku kojeg su proživele i obeležile ove žene svojim učešćem i doprinosom preobražaju naše zemlje preko obrazovanja. Zahvaljujući ovom filmu otkrivamo jedno prekrasno nasleđe koje su nam ostavile republikanske učiteljice.

**DIJAMANTSKI TRG
(LA PLAÇA DEL DIAMANT),
FRANCESC BETRIU,
116' 1982.**

Ovo je priča o Kolometi, advokatici, koja se priseća svoje mladosti. Seća se leta 1928. i velike fešte u barselonskoj četvrti Grasija, kojoj

se, kao i svake godine pre, prepuštalo sa potpunom bezbrižnošću. Kolometa, koja se tada zvala Natalija, je tu, pod platnenom ceradom koja je prekrivala Dijamanstki trg, upoznala jednog mladića i taj susret će je zauvek obeležiti. Promeniće, na nagovor svoga muža, ime, ali je to najmanja od svih promena koje će doživeti.

Film predstavlja adaptaciju istoimenog romana jedne od najznačajnijih katalonskih književnica, Merse Rodoreda (Mercè Rodoreda) u kojem se jedan trg Barselone, kao mesto zbivanja, preobražava u metaforu istorije jedne zemlje u njenom ratnom i poratnom razdoblju.

**DOKUMENTARNI FILMOVI IZ
ARHIVA KATALONSKE KINOTEKE
60', 1937.**

Tokom trajanja građanskog rata regionalna vlada Katalonije (Generalitat) je pokrenula velike filmske kampanje preko svoje produkcijske kuće "Laya Films". Između marta i juna 1939. godine ova kompanija je proizvela brojne filmske žurnale "España al día" (Španija danas) zajedno sa drugom filmskom kompanijom "Film Popular". Kompanija je takođe proizvela više dokumentarnih filmova o samom ratu (Jornadas de victoria: Teruel, 1938. - Dani pobjede, Teruel), zatim o surovosti protivnika sa ciljem da ih diskredituje (Catalunya martir, 1938 - Mučenička Katalonija) i o aktivnostima vlade, kulturi i radu u Kataloniji (Danzas catalanas y aragonesas, 1936-1937 - Igre i plesovi Katalonije i Aragona) da bi se Katalonija prikazala međunarodnoj javnosti kao region obrazovanih i radnih ljudi.

**NADA ZA SEĆANJE
(L'ESPOIR POUR MÉMOIRE),
JORGE AMAT,
(CHRONIQUE DES BRIGADES
INTERNATIONALES EN ESPAGNE:
1936-39),
2x55', 2003.**

**SLOMLJENO SEĆANJE
(LA MÉMOIRE BRISÉE),
JORGE AMAT,
77', 2015.**

Horhe Amat, francuski reditelj španskog porekla, sin jednog od rukovodilaca Komunističke Španije Federika Melčora (Federico Melchor) i slikarke Viktorije (Victoria) Amat, autor je ova dva dokumentarca.

U prvom, njegovi akteri i sagovornici su preživeli borci internacionalnih brigada koji govore o razlozima i motivima odlaska u Španiju, o onome što su doživeli u Španiji i, potom, o njihovim potonjim sudbinama i nevoljama i na Istoku i na Zapadu ideološki i politički podeljenog sveta. Vrednost i jedinstvenost španskog iskustva iskazuje jedan od Amatovih sagovornika rečima da uprkos svemu ne bi promenio ni jedan minut tako proživljenog života.

Evo šta je Amat govorio o tom radu:
Pre sedamdeset godina počeo je Španski građanski rat. Potrajao je tri godine i podelio Evropu. Od jula 1936. do marta 1939, više od 40.000 mušakaraca i žena otišli su u Španiju da pomognu Repu-

bliku i španski narod protiv Franka i njegovih saveznika: evropskih fašističkih država. Stizali su odasvud potaknuti jednim slobodnim i ličnim angažmanom. Borili su se za jednu stvar koju su njihove vlade odbile da podrže. sve dok i njima nije zapretila „smeđa kuga“.

Sada kada ta generacija nestaje, mi smo dali reč bivšim borcima internacionalnih brigada, da nam oni progovore o njihovoj borbi, o njihovim motivima i njihovim sudbinama. Na taj način, mi želimo da suočimo njihove individualne povesti sa opštim istorijskim tokom jer su internacionalne brigade ogledala istorije stoleća.

Drugi film ima naglašenu ličnu notu: jedan od njegova tri sagovornika je njegova majka, katalonska slikarka i republikanka, Viktorija Amat. Druga dvojica su: Markos (Marcos) Ana, pesnik i revolucionar koji je 23 godine proveo u frankističkom zatvoru i Fransisko Lopes Martines „El Quico“, antifrankistički gerilac. Neporaženi u porazima koje su doživeli, kao neki svojevrsni nagoveštaj da njihova borba i njihovi ideali nisu zagubljeni u prošlosti, da imaju i danas svoje nove pobornike, pred njihovim i našim licima pojavljuju se današnja pobunjena španska mladost okupljena oko pokreta simboličkog imena Podemos (Možemo).

A evo šta Amat kaže o tom filmu:

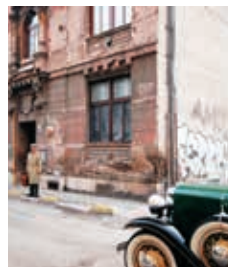
Istoga dana, 24. maja 2015, kada sam otišao da vidim u bolnici moju devedestogodišnju majku, koja me nije prepoznala, stranka Podemos (Možemo) je dobila izbore za gradonačelnika Madrida. Bio je to početak jednog odbrojanja unatrag kojim sam pokušao da pronađem izgubljeno pamćenje moje majke.

Ono što je zaboravila i o čemu mi nije govorila bili su španski rat, izgnanstvo u Francuskoj, povratak sa gerilcima u Barselonu, zatvor, bekstvo i ponovno izgnanstvo u Fransku. Čitav njen život pronalazi se na njenim platnima i crtežima. Na filmu se smenjuju politički događaji sa doživljajima (iskustvima) moje majke sa završnom scenom mitinga u Madridu.

**GRAĐANIN NEGRIN
(CIUDADANO NEGRÍN),
IMANOL URIBE, CARLOS ÁLVAREZ
Y SIGFRID MONLEÓN,
85', 2010.**

Dokumentarni film koji istražuje politički razvoj i intelektualni put Huana Negrina, premijera Španske republike od 1937. do 1945. Građanin Negrin su režirali Imanol Uribe, Sigfrid Monleón i Carlos Alvarezand.

**REPRINT ČEDE KAPORA
ALMIR BERKOVAC,
45', 2014.**

Film "Reprint Čede Kapora" prati dvije priče koje se isprepliću. Prva slijedi uzbuđivi životni put Čede Kapora, koji je iz rodnog Trebinja otišao u Beograd i zaposlio se kao grafičar. Pristupio je Komunističkoj partiji Jugoslavije i po njihovom nalogu organizirao ilegalnu pečatoreznicu za pravljenje lažnih pasoša za odlazak u Španiju. Druga priča prati sudbinu knjige "Španska revolucija u slici, 19.juli 1936.". Kapor ju je vidio 1938. godine u Barseloni i poželio da je kupi ali nije imao konzervu mesa - što je bila cijena knjige. Sutradan je saznao da je prodat i zadnji primjerak ali nije odustao...

DEBATE

Promatrajući nedavnu istoriju i današnju stvarnost Španije nametnule su se dve teme i o njima će se razgovarati na dvema debatama kojima upotpunjujemo i aktualizujemo ovo podsećanje na španski i svetski sukob s kraja prve polovine prošlog stoleća.

Prva rasprava *Internacionalne brigada u Španskom građanskom ratu i međunarodna solidarnost* danas će se baviti temom međunarodne solidarnosti analizirajući i promišljajući je na temelju jednog tako bogatog i jedinstvenog iskustva kao što je bio Španski građanski rat. Međutim, smisao te debate nije samo u tome da se taj istorijski jedinstveni pokret međunarodne solidarnosti bolje, potpunije razume i protumači iz današnje perspektive - njegova ambicija je znatno veća: da se u današnjem globalizovanom i interkonektovanom svetu čiji je demokratski potencijal sputan i podređen interesima finansijski, politički i vojno sve moćnijih i otuđenijih centara moći, reafirmiše ideja i praksa horizontalnog povezivanja demokratski organizovanih i međusobno usklađenih solidarističkih inicijativa i akcija.

Druga tema *Španija danas. Prema novoj tranziciji?* je više nego aktuelna. Današnja Španija, posle uspešno sprovedene tranzicije, demokratske konsolidacije i ulaska u Evropsku Uniju i jačanja socijalne funkcije države, poslednju deceniju prolazi kroz jednu duboku i sveobuhvatnu krizu, koja je počela kao ekonomska, da bi potom poprimila karakter socijalne i političke krize iz koje se ne vidi ni brz, ni jasan izlaz. Naprotiv, nesposobnost, nespremnost političke elite da se bez daljeg odlaganja – krajem prošle i sredinom ove godine održana su dva neuspešna izborna turnusa i nije isključeno da se krajem ove godine građani po treći put pozovu na birališta - suoči sa kapitalnim društvenim problemima i protivrečnostima, produbljuje krizu i dovodi u pitanje i samo državno jedinstvo. Dovoljan razlog da se našim gostima postavi pitanje da li je Španiji potreban novi društveni dogovor koji bi, poput onog od pre četiri decenije, stvorio nove, odgovarajuće političke i institucionalne uslove za novi demokratski iskorak.

BELEŠKE O UČESNICIMA

**DOLORES
CABRA**

Osnivač je i generalna sekretarka Udruženja Arhiv rata i izgnanstva-AGE. Diplomirala je arhivistiku, bibliotekarstvo i dokumentaciju na Internacionalnom institutu u Madridu. Objavila je više tekstova koji se bave temom povraćaja istorijskog pamćenja o vremenu građanskog rata i frankizma i usredsređuje svoju aktivnost na spašavanje arhiva koji se nalaze u rizičnim situacijama. Organizovala je bezbroj aktivnosti, na nacionalnom i međunarodnom planu, u cilju informisanja i senzibilizovanja javnosti o temi istorijskog pamćenja, kao i pokretanja konkretnih inicijativa na ispravljanju istorijskih neistina i nepravdi. Na tom planu, njeno udruženje se posebno zalaže za konačnu i potpunu rehabilitaciju antifrankističkih gerilaca.

**JOSEP FERNANDEZ
TRABAL**

Arhivista i istoričar. Rukovodilac je Odeljenja istorijskih fondova nacionalnog arhiva Katalonije i profesor na Visokoj školi arhivistike na Univerzitetu u Barseloni. Specijalizovao se za prijem, obradu i upravljanje privatnim arhivima. Objavio je više knjiga i članaka iz te oblasti.

**CARMEN
NEGRÍN**

Počasna predsednica fondacije Juan Negrín u kojoj se nalazi arhiva poslednjeg predsednika Vlade Republike.

Zahvaljujući njenom velikom ličnom angažovanju, arhiva koju je njen deda izneo iz Španije je sačuvana i sada se nalazi u Las Palmasu gde se nalazio sedište fondacije.

Dugo godina radila je u UNESKO-u na poslovima zaštite baštine. Od obnove demokratije u Španiji zalaže se povraćaj istorijskog pamćenja o vremenu građanskog rata i frankizma.

Podržala je svojevremeno inicijativu sudije Garsona (Garzón) za istraživanje zločina frankizma uz komentar da se špansko pravosuđe nije u dovoljnoj meri oslobodilo frankističkog nasleđa.

**JOSEP
CRUANYES**

Pravnik i istoričar. Predsednik je Katalonskog društva za pravne studije i predsednik Komisije za dostojanstvo koja je, i on lično, odigrala važnu ulogu u povraćaju takozvanih Papira iz Salamance, arhivske dokumentacije koja je posle pada Katalonije odneta u Centralni arhiv Građanskog rata u Salamanki.

Autor je više knjiga i članaka o istoriji Katalonije.

**FRANCISKO JAVIER VERDES
MONTENEGRO ESCAÑEZ**

Politikolog. Radi kao istraživač na Institutu za međunarodne studije Univeziteta Complutense u Madridu. Bavi se latinoameričkim studijama, kao i vezama između Evrope, posebno Evropske Unije i Latinske Amerike. Objavljuje članke iz oblasti teorije međunarodnih odnosa, regionalizma i međuregionalne saradnje, bezbednosti i odbrane.

**VJERAN
PAVLAKOVIĆ**

Profesor na Odsjeku za kulturalne studije, Univerziteta u Rijeci. Učesnik brojnih međunarodnih projekata i autor velikog broja članaka u najprestižnijim naučnim časopisima. Autor je knjige "The Battle for Spain is Ours, Croatia and the Spanish Civil War, 1936 – 1939".

**VLADAN
VUKLIŠ**

Istoričar, zaposlen u Arhivu Republike Srpske u Banja Luci. Bavi se istraživanjima istorije radničkog pokreta i samoupravljanja. Trenutno radi doktorat o učešću Jugoslovena u Španskom

građanskom ratu. Autor je brojnih članaka i monografije "Sjećanja na Španiju, Španski građanski rat u jugoslovenskoj historiografiji i memoaristici 1945 – 1991".

**OLGA
MANOJLOVIĆ PINTAR**

Viša naučna saradnica Instituta za noviju istoriju Srbije. Bavi se istraživanjima kolektivnih sećanja i različitih vidova "uprizoravanja" prošlosti. Autorka velikog broja radova objavljivanih u Srbiji i van nje, kao i knjige "Arheologija sećanja, Spomenici i identiteti u Srbiji 1918 – 1989".

**MIGUEL ANGEL
MORATINOS**

Političar i diplomata. Diplomatsku karijeru počeo u Beogradu 1979. čiji je počasni građanin postao 2009.

Od 1991. rukovodi Institutom za saradnju sa Arapskim svetom. Evropska Unija ga imenuje 1996. za visokog predstavnika u traženju mirovnog rešenja arapsko-izraelskog sukoba i na toj funkciji ostaje do 2003. Naredne godine biva izabran u Kongres na listi Socijalističke Partije, a odmah potom postaje ministar inostranih poslova Španije. Na tom položaju ostaje do kraja 2010.

**PABLO SÁNCHEZ
LEÓN**

Istoričar. Doktorirao na Autonomnom univerzitetu u Madridu-UAM. Njegova se istraživanja odvijaju se na prostoru na kojem se susreću istorija i društvene nauke. Specijalizovao se za proučavanje društvenih sukoba i nastanak kolektivnih identiteta. U središtu njegovog interesovanja je Španija, ali uvek u uporednoj perspektivi sa Evropom i Latinskom Amerikom.

Bio je gostujući profesor na Sabanci univerzitetu u Istanbulu (2003, 2004). Objavio je, zajedno sa Jesús Izquierdo-m knjigu *Rat koji su nam pričali. 1936 i mi*. Korednik je zbornika *Kraj istoričara. Mislići istorijski u 21. veku*. Sada radi na Fakultetu društvenih nauka i komunikacija na Baskijskom univerzitetu.

**MILO
PETROVIĆ**

Sociolog. Interesovanje za Španiju, Španski građanski rat i međunarodnu solidarnost u odbrani Španske republike datira od 1976, kada organizuje u SKC-u Beogradu Nedelju Španije.

Od sredine devedestih, uključuje se u rad Udruženja jugoslovenskih dobrovoljaca Španske republikanske vojske 1936-1939.

Sada je predsednik Udruženja Španski borci 1936-1939 i član rukovodstva Udruženja Arhiv rata i izgnanstva-AGE u Madridu.

UNA ČOLIĆ

Diplomirala je dramaturgiju na Fakultetu dramskih umetnosti i sada radi kao kustos u Muzeju Jugoslovenske Kinoteke.

**JÉSUS PÉREZ
ROMERO**

Kanta(ut)or i pesnik. Kao 16-godisnjak seli se u seviljsku četvrt Toreblanka (Torreblanca Sevilla) gde počinje njegov politički i kulturni aktivizam. Sa grupom vršnjaka osniva nezavisnu pozorišnu grupu *BUĐENJE* (Despertar), potom pokreće časopis *DVO-RIŠTE*. Sedamdesetih je u neprestanom pokretu. Govori svoju poeziju, nastupa kao osobeni izvođač flamenka. Uglavnom peva svoje pesme, ljubavne ili sa snažnom socijalnom notom. Sada deluje u okviru pozorišne grupe *Crveni petao* (El gallo rojo).

**SAMUEL GUTIÉRREZ
ORTEGA**

Gitarista iz Sevilje. Specijalizovao se za izvodjenje flamenka. Deluje u okviru *ZAJEDNIČKE KUĆE* (La Casa Ensamblá), koja deluje kao samupravno sociokulturno udruženje namenjeno promoviisanju i razmeni raznovrsnih kulturnih inicijativa i sadržaja.

**LUCÍA
SÓCAM**

Kantautorka, gitarista i flautista. Njen izbor je od početka muzičke karijere bio jasan. Odlučila je da bude glas sećanja žrtava frankističke diktature i represije na sebi svojstven način: muzikom. Pesme koje piše i peva nastaju kao rezultat njenog vlastitog rada i saznanja, a nekada su inspirisane pričama, pesmama, tekstovima o građanskom ratu, izgnanstvu, posleratnom razdoblju, nezaštićenim ženama, kradenoj deci.

Sudelovala je 2010. u izradi knjige-cd-a *Skrivene istine*. Koautorica je knjige *Sećanje iz Giljena. Zemlja utihnutih ruža*. Aprila 2004. organizuje sa Huanom Piniljom (Juan Pinilla) veliku turneju pod naslovom Uvek april sa ciljem da senzibilizuje mlade za temu istorijskog pamćenja. Iz te turneje će proisteći DVD sa istim naslovom. Ove godine, Lusija je objavila DVD sa pesmama Blas Otera. Nastupala je u Argentini, Portugalu, Francuskoj, Nemačkoj, Kubi...

**MILICA I RADE
ŠERBEDŽIJA**

Milica Alma Šerbedžija je kantautorka. Komponuje i peva svoje i druge pesme. Rade je jedan od najpoznatijih i najsvestranijih jugoslovenskih umetnika: pozorišni i filmski glumac, reditelj, profesor, pesnik i kantautor. Osnivač, zajedno sa suprugom Lenkom Udovički, novog teatra Ullysses. Dobitnik je brojnih nagrada za veliki doprinos pozorišnoj i filmskoj umetnosti.

INICIJATIVA ZA OSLIKAVANJE MURALA POVODOM OBELEŽAVANJA OSAMDESETOGODIŠNJICE OSNIVANJA INTERNACIONALNIH BRIGADA

Udruženje KURS i udruženje Španski borci 1936-1939 su pokrenuli zajedničku inicijativu za oslikavanje murala povodom obeležavanja osamdesetogodišnjice osnivanja Internacionalnih brigada. Sredstva za oslikavanje murala su obezbeđena putem konkursa Ministarstva kulture i informisanja na konkursu za dodelu sredstava za finansiranje umetničkih dela iz oblasti vizuelnih umetnosti.

Ideja je bila da se mural oslika na fasadi jednog od blokova u Studentskom gradu i u aprilu 2016. su podnete prve molbe za dobijanje dozvole. Do danas nismo uspeli da dobijemo dozvolu, ali ćemo učiniti sve da se mural oslika i otkrije do kraja ove godine.

2016.

Udruženje KURS

Radna skica za
oslikavanje murala
povodom
obeležavanja
osamdesetogodišnjice
osnivanja
Internacionalnih
brigada.

**Udruženje
Španski borci
1936-1939**

Projekat je realizovan zahvaljujuci fondaciji Rosa-Luxemburg-Stiftung,
Kancelarija za jugoistočnu Evropu

Supported by Rosa Luxemburg
Stiftung Southeast Europe with
funds of the German Federal
Foreign Office.

I uz podršku Udruženja Arhiv rata i izgnanstva (AGE), Nacionalnog arhiva Katalonije (ACN), Jugoslovenske Kinoteke, Instituta Servantes i Dom kulture Studentski grad.

INO PASARÁN!

80 godina Internacionalnih Brigada

